

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

KNO.410.004.04.2019

Pan
Sławomir Cenckiewicz
Wojskowe Biuro Historyczne
ul. Pontonierów 2A
00-910 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/024 – Ochrona narodowego zasobu archiwalnego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojskowe Biuro Historyczne, ul. Pontonierów 2A, 00-910 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Cenckiewicz, Dyrektor Wojskowego Biura Historycznego, od 4 czerwca 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Prawdliwość i skuteczność gromadzenia narodowego zasobu archiwalnego.2. Prawdliwość i skuteczność ewidencjonowania narodowego zasobu archiwalnego.3. Prawdliwość i skuteczność udostępniania narodowego zasobu archiwalnego.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2019 (do czasu zakończenia kontroli)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
Kontroler	Kamil Tomaszewski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/33/2019 z 14 maja 2019 r.

(akta kontroli str. 1)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Wojskowego Biura Historycznego w latach 2016-2019 (do czasu zakończenia kontroli) w zakresie ochrony narodowego zasobu archiwalnego.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Wojskowe Biuro Historyczne (WBH) utworzono 21 kwietnia 2016 r. jako jednostkę podległą Ministrowi Obrony Narodowej, właściwą w zakresie prowadzenia studiów i analiz konfliktów zbrojnych oraz gromadzenia, ewidencjonowania, przechowywania, opracowania, udostępniania i zabezpieczenia materiałów archiwalnych wytworzonych przez resort Obrony Narodowej w kraju i za granicą. W skład WBH wchodzi Centralne Archiwum Wojskowe, które realizuje zadania gromadzenia, ewidencjonowania, przechowywania, opracowywania, zabezpieczania i udostępniania dokumentacji mającej znaczenie jako źródło informacji o wartości historycznej oraz działalności resortu obrony narodowej, powstałej w przeszłości i współcześnie.

Dyrektor WBH zorganizował wojskową sieć archiwalną wydając odpowiednie decyzje, dotyczące organizacji archiwów podległych i nadzoru archiwalnego w jednostkach wojskowych. W ramach nadzoru nad archiwami podległymi i jednostkami objętymi nadzorem archiwalnym pracownicy WBH dokonywali ekspertyz materiału archiwalnego, w wyniku których decydowano o brakowaniu dokumentów albo przejmowaniu do zasobu archiwalnego. Prowadzili też szkolenia w tych jednostkach.

WBH ewidencjonowało zasób archiwalny przy pomocy właściwych środków ewidencyjnych takich jak bazy danych, inwentarze książkowe i kartkowe oraz spisy zdawczo-dobiorcze. Zasób archiwalny Centralnego Archiwum Wojskowego WBH powiększał się w kontrolowanym okresie i wynosił 1 464 511 jednostek akt na koniec 2018 r. Przechowywanie i zabezpieczenie zasobu archiwalnego było prawidłowe i skuteczne. Budynek, w którym przechowywano zasób archiwalny był chroniony i zabezpieczony pod względem przeciwpożarowym. Magazyny do przechowywania zasobu archiwalnego były odpowiednio usytuowane i prawidłowo wyposażone.

Pracownicy merytoryczni WBH posiadali odpowiednie kwalifikacje i podnosili kompetencje zawodowe uczestnicząc w kursach i szkoleniach.

W WBH zapewniono prawo dostępu do materiałów archiwalnych poprzez działalność pracowni naukowej i pracowni informacji naukowej. Liczba użytkowników korzystających z prawa dostępu do materiałów archiwalnych od początku istnienia WBH do czasu zakończenia czynności kontrolnych wyniosła ponad 3 tys. Pracownia naukowa była właściwie usytuowana i prawidłowo wyposażona, co zapewniało bezpieczeństwo udostępnianych materiałów archiwalnych. W kontrolowanym okresie nie wystąpiły przypadki nieprawidłowego ograniczania dostępu do materiałów archiwalnych. Wypożyczone materiały były zwracane i odkładane we właściwe miejsca.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość i skuteczność gromadzenia narodowego zasobu archiwalnego

Opis stanu
faktycznego

WBH jest jednostką podległą Ministrowi Obrony Narodowej. Zostało utworzone decyzją Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 kwietnia 2016 r.⁴ z połączenia Centralnego Archiwum Wojskowego, Wojskowego Biura Badań Historycznych oraz Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej. WBH jest jednostką organizacyjną właściwą w zakresie prowadzenia studiów i analiz konfliktów zbrojnych oraz gromadzenia, ewidencjonowania, przechowywania,

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ Decyzja Nr 127/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 kwietnia 2016 r. w sprawie utworzenia Wojskowego Biura Historycznego (Dz. Urz. MON poz. 76, ze zm.).

opracowania, udostępniania i zabezpieczenia materiałów archiwalnych wytworzonych przez resort Obrony Narodowej w kraju i za granicą⁵. W kontrolowanym okresie do zadań WBH należało m.in.⁶:

- projektowanie rozwiązań systemowych dotyczących organizacji i funkcjonowania wojskowej sieci archiwalnej,
- kształtowanie zasobu archiwalnego wojskowej sieci archiwalnej,
- gromadzenie, ewidencja i przechowywanie dokumentacji archiwalnej wytworzonej przez jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej,
- udostępnianie materiałów archiwalnych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie działalności archiwalnej.

W okresie od 1 lipca 2016 r. do 3 kwietnia 2018 r. Dyrektorowi WBH podlegały: Archiwum Wojskowe w Nowym Dworze Mazowieckim, Archiwum Wojskowe w Gdyni, Archiwum Wojskowe w Toruniu i Archiwum Wojskowe w Oleśnicy⁷. Od 4 kwietnia 2018 r. Archiwum Wojskowe w Gdyni stało się oddziałem zamiejscowym Archiwum Wojskowego w Toruniu⁸. Od 11 września 2018 r. jednostkami podległymi Dyrektorowi WBH są Archiwum Wojskowe w Toruniu z oddziałem zamiejscowym w Gdyni oraz Archiwum Wojskowe w Oleśnicy⁹. Archiwum Wojskowe w Nowym Dworze Mazowieckim zostało rozformowane.

(akta kontroli str. 2-66)

Dyrektor WBH przyjął wewnętrzne regulacje, które porządkowały kwestie podległości archiwów wojskowych¹⁰, nadzoru archiwalnego nad archiwami podległymi¹¹, przyporządkowania archiwom wojskowym podległym WBH jednostek wojskowych, nad którymi sprawują nadzór archiwalny oraz wytycznych dotyczących zezwoleń na niszczenie dokumentacji przez archiwa podległe¹².

(akta kontroli str. 66-113)

Wydatki WBH zrealizowano w wysokości 3 701 055 zł w 2016 r., 7 285 001 zł w 2017 r. oraz 15 292 821 zł w 2018 r. Wzrost wydatków w 2018 r. był związany z zakupem sprzętu komputerowego oraz serwerów niezbędnych do informatyzacji procesu ewidencjonowania i udostępniania zasobu archiwalnego realizowanego w ramach projektu „Cyfrowe Archiwum Wojskowe”¹³ na kwotę 7 204 774 zł brutto. W planie finansowym na 2019 r. przewidziano pierwotnie wydatkowanie kwoty 7 445 161 zł.

(akta kontroli str. 206-293, 327)

⁵ Stosownie do § 2 ust. 1 Szczegółowego zakresu działania Wojskowego Biura Historycznego nadanego decyzją Nr 8 Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej z dnia 1 kwietnia 2019 r.

⁶ Wybrane zadania pochodzą ze Szczegółowego Zakresu Działania Wojskowego Biura Historycznego nadanego decyzją Nr 162 Dyrektora Generalnego Ministerstwa Obrony Narodowej z dnia 28 czerwca 2016 r. zmienianego decyzją Nr 33/Komp/WBH Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 lipca 2017 r. oraz decyzją Nr 8 Sekretarza Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej z dnia 1 kwietnia 2019 r.

⁷ Stosownie do zarządzenia Ministra Obrony Narodowej Nr 19 MON z dnia 30 czerwca 2016 r. w sprawie organizacji archiwów wyodrębnionych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych oraz zakresu ich działania (Dz. Urz. MON poz. 118 ze zm.)

⁸ Stosownie do zarządzenia Nr 4/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 kwietnia 2018 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie organizacji archiwów wyodrębnionych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych oraz zakresu ich działania (Dz. Urz. MON poz. 39).

⁹ Stosownie do zarządzenia Nr 33/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 września 2018 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie organizacji archiwów wyodrębnionych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych oraz zakresu ich działania (Dz. Urz. MON poz. 142).

¹⁰ Decyzja Dyrektora WBH Nr 58 z dnia 14 października 2016 r. w sprawie wprowadzenia nowego podziału jednostek organizacyjnych nadzorowanych przez archiwa wojskowe podległe Dyrektorowi WBH.

¹¹ Decyzja Nr 6/17 Dyrektora WBH z dnia 1 lutego 2017 r. w sprawie sprawowania nadzoru nad działalnością archiwalną prowadzoną w Archiwum Wojskowym w Nowym Dworze Mazowieckim, Archiwum Wojskowym w Toruniu, Archiwum Wojskowym w Oleśnicy i Archiwum Wojskowym w Gdyni.

¹² Decyzja Dyrektora WBH Nr 64 z dnia 28 października 2016 r. w sprawie wytycznych dotyczących przygotowania, wydawania i ewidencji zezwoleń na zniszczenie dokumentacji niearchiwalnej przez archiwa wojskowe podległe Dyrektorowi WBH.

¹³ Umowa Nr 150/FIN/2018 zawarta 7 czerwca 2018 r. między Jednostką Wojskową działającą w imieniu Wojskowego Biura Historycznego a konsorcjum spółek: Enigma Systemy Ochrony Informacji Sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie (lider konsorcjum), Comp S. A. z siedzibą w Warszawie i COIG S. A. z siedzibą w Katowicach na dostawę instalację i konfigurację systemu zarządzania archiwami wojskowymi wraz ze sprzętem, na którym będzie on uruchomiony, współpracującego z posiadanymi przez WBH repozytorium danych.

Wielkość zasobu archiwalnego Centralnego Archiwum Wojskowego WBH według danych na 31 grudnia mierzona w jednostkach archiwalnych wynosiła 1 455 244 jednostek w 2016 r., 1 458 901 jednostek w 2017 r. oraz 1 464 511 jednostek w 2018 r. Wielkość zasobu archiwalnego w 2019 r. nie została jeszcze policzona. Pod koniec pierwszego kwartału 2019 r. rozpoczęto przewożenie akt z rozformowywanego Archiwum Wojskowego w Nowym Dworze Mazowieckim, z tego powodu nie można określić ile akt zostało przyjętych do zasobu w pierwszym kwartale 2019 r. Ogółem w ciągu czterech miesięcy 2019 r. z Archiwum Wojskowego w Nowym Dworze Mazowieckim przewieziono 5 855,4 mb. akt. Według stanu na 31 grudnia 2018 r. opracowany zasób archiwalny wynosił 111 978 jednostek archiwalnych. Duży udział zasobu nieopracowanego w wielkości całego zasobu był spowodowany m.in. szybkim przyrostem materiału archiwalnego, który przerastał możliwości jego opracowania. Zastępca Dyrektora WBH jako kryterium decydujące o kolejności opracowania wskazał zainteresowanie danymi materiałami archiwalnym ze strony użytkowników. Ponadto wyjaśnił, że opracowanie zasobu archiwalnego jest celowe tylko w odniesieniu do zespołów archiwalnych, których rozpoznanie wymaga wiedzy eksperckiej, zaś w przypadku innych zasobów opracowanie ograniczyłoby się do rutynowej procedury angażującej zasoby personalne, bez zapewnienia istotnej poprawy stanu informacyjnego zasobu.

(akta kontroli str. 330, 342-344, 349-351, 355-356)

Materiałami archiwalnymi o szczególnej wartości, które znajdują się w zasobie WBH są m.in. wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO archiwalia polskiego wywiadu radiowego z okresu Bitwy Warszawskiej 1920 r. oraz akta Polskiej Organizacji Wojskowej. Ponadto w Centralnym Archiwum Wojskowym WBH znajdują się również cenne i unikatowe kolekcje akt Powstańców Wielkopolskich (zawierające m.in. kwestionariusze osobowe, fotografie i przyznane dyplomy), akta Legionów Polskich i Polskiego Korpusu Posiłkowego oraz akta personalne i odznaczeniowe¹⁴.

W kontrolowanym okresie pracownicy WBH przejęli dokumentację niearchiwalną, którą stanowiły teczki akt personalnych żołnierzy. W 2016 r. przejęto 224 jednostki archiwalne, w 2017 r. 1 633 jednostek, a w 2018 r. 2 438 jednostek.

Wielkość dokumentacji przejętej przez pracowników WBH z Ministerstwa Obrony Narodowej w latach 2016-2019 wynosiła 544 jednostki archiwalne, z czego 290 stanowiły materiały kategorii archiwalnej A. Dyrektor WBH w kontrolowanym okresie nie występował do Ministra Obrony Narodowej o przekazywanie materiałów archiwalnych znajdujących się w urzędzie obsługującym tego Ministra.

W kontrolowanym okresie nastąpił duży napływ do WBH materiałów archiwalnych związany z reorganizacją wojskowej sieci archiwów, angażujący znaczne zasoby, zwłaszcza personalne i mogący utrudniać realizację jego bieżących zadań. Dodatkowo, w związku z przekazaniem w latach 2016-2019 nieznacznej ilości dokumentacji archiwalnej z urzędu Ministra Obrony Narodowej, może zaistnieć potrzeba przyjęcia materiałów nieprzekazanych dotąd do żadnego archiwum wyodrębnionego.

(akta kontroli str. 347, 357-361)

W latach 2016-2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych) w Centralnym Archiwum Wojskowym WBH nie opracowywano planów przejmowania dokumentacji. Wynikało to ze specyfiki zorganizowania jednostek podległych Ministrowi Obrony Narodowej, która zakłada częste zmiany struktury organizacyjnej, skutkujące rozformowywaniem i przekształcaniem jednostek wojskowych.

Kwestię przejmowania dokumentacji po jednostkach, które zaprzestają działalności uregulowano Zarządzeniem Nr 9/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 marca 2016 r. w sprawie postępowania z materiałami archiwalnymi i dokumentacją niearchiwalną w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego

¹⁴ W tym kolekcja akt personalnych, kolekcja Generałów i Osobistości, kolekcja Orderu Wojennego Virtuti Militari, kolekcja Orderu Odrodzenia Polski, kolekcja akt odznaczeniowych Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości, kolekcja Krzyża Zasługi oraz Krzyża Walecznych.

nadzorowanych¹⁵. Stosownie do § 13 ust. 1 pkt 1-3 tego zarządzenia kierownik jednostki organizacyjnej, która zaprzestaje działalności informuje niezwłocznie dyrektora Centralnego Archiwum Wojskowego o podstawach prawnych trwałego zaprzestania działalności, dacie trwałego zaprzestania działalności przez jednostkę organizacyjną, normatywach kancelaryjnych, w szczególności jednolitych rzeczowych wykazach akt, z podaniem okresów ich obowiązywania, protokołach ekspertyz, archiwalnych oraz innych przepisach stanowiących podstawę kwalifikacji dokumentacji. Natomiast stosownie do § 13 ust. 2 ww. zarządzenia Dyrektor Centralnego Archiwum Wojskowego określa termin nadesłania spisów dokumentacji zgromadzonej oraz określa ostateczny termin przekazania materiałów archiwalnych. Zgodnie z § 14 ust. 2 tego zarządzenia dokumentacja zgromadzona w rozformowywanej jednostce organizacyjnej przed jej wybrakowaniem lub przekazaniem podlega ekspertyzie archiwalnej. Dyrektor Centralnego Archiwum Wojskowego określa zakres i termin ekspertyzy archiwalnej.

Pracownicy WBH w latach 2016-2019 przeprowadzili 13 ekspertyz, a pracownicy archiwów wojskowych podległych Dyrektorowi WBH 155 ekspertyz w jednostkach objętych nadzorem archiwalnym. Protokoły ze wszystkich ekspertyz przeprowadzanych przez archiwa wojskowe podległe Dyrektorowi WBH są sprawdzane przez pracowników Wydziału Ewidencji i Kształtowania Zasobu WBH oraz akceptowane przez Kierownika Centralnego Archiwum Wojskowego.

WBH w kontrolowanym okresie nie przekazywało materiałów archiwalnych do Archiwum Akt Nowych. W latach 2016-2019 w Centralnym Archiwum Wojskowym WBH nie prowadzono brakowania dokumentacji niearchiwalnej.

(akta kontroli str. 336-337)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność WBH w latach 2016-2019 (do czasu zakończenia kontroli) w zakresie gromadzenia narodowego zasobu archiwalnego.

OBSZAR

2. Prawdliwość i skuteczność ewidencjonowania i przechowywania narodowego zasobu archiwalnego

2.1 Prawdliwość i skuteczność ewidencjonowania zasobu archiwalnego

W kontrolowanym okresie w WBH prowadzono jednolity rzeczowy wykaz akt¹⁶.

(akta kontroli str. 133-163)

W WBH stosowano środki ewidencyjne do zespołów archiwalnych. Były to inwentarze kartkowe, inwentarze książkowe oraz spisy zdawczo-odbiorcze.

(akta kontroli str. 347-351)

W WBH na czasie trwania czynności kontrolnych dobiegały końca prace nad wdrożeniem zakupionego w 2018 r. elektronicznego systemu służącego kompleksowemu zarządzaniu archiwami wojskowymi pod nazwą „Cyfrowe Archiwum Wojskowe”.

(akta kontroli str. 223-271)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁵ Dz. Urz. MON poz. 32.

¹⁶ Załącznik Nr 1 do decyzji Dyrektora WBH Nr 6/18 z dnia 23 stycznia 2018 r. wprowadzającej jednolity rzeczowy wykaz akt w Wojskowym Biurze Historycznym. Wcześniej obowiązywał jednolity rzeczowy wykaz akt wprowadzony decyzją Nr 1 Dyrektora WBH z dnia 4 czerwca 2016 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania Wojskowego Biura Historycznego w 2016 r.

2.2 Prawidłowość i skuteczność przechowywania zasobu archiwalnego

Opis stanu faktycznego

Łączna powierzchnia magazynów archiwalnych będąca w zasobach WBH wynosiła 3 057,4 m². Składały się na nią magazyny usytuowane w siedzibie WBH o powierzchniach 1 094,2 m² na parterze i 1 164,2 m² na pierwszym piętrze oraz magazyn znajdujący się poza siedzibą WBH na terenie jednostki wojskowej w dzielnicy Warszawa-Wesoła o powierzchni 799 m².

(akta kontroli str. 352-354)

Wszystkie pomieszczenia służące do przechowywania zasobów archiwalnych były wyposażone w stałe urządzenie gaśnicze, w którym do gaszenia ewentualnego pożaru wykorzystywany jest gaz – Azot. Dodatkowo w pomieszczeniach umieszczono sprzęt do ręcznego gaszenia pożarów. W pomieszczeniach magazynowych nie usytuowano żadnych instalacji i rur poza instalacją przeciwpożarową. Wszystkie pomieszczenia do przechowywania zasobów archiwalnych posiadały szerokie, dwuskrzydłowe, metalowe i ogniotrwałe drzwi umożliwiające swobodny dostęp i możliwość wygodnego poruszania się oraz transportowania materiałów archiwalnych. W żadnym z pomieszczeń magazynujących archiwalia nie było okien. W pomieszczeniach magazynowych wstawiono biurka przy których czasowo w ciągu dnia pracowały osoby przygotowujące materiały zarówno do udostępniania jak i do przechowywania. Oprócz tego zatrudnieni archiwiści i magazynierzy zajmowali osobne pomieszczenia biurowe. Wszystkie pomieszczenia do przechowywania zasobu archiwalnego posiadały oświetlenie umożliwiające wykonywanie prac na zasobie. W pomieszczeniach magazynowych wysokość półek była dostosowana do rozmiaru akt.

Odstępy pomiędzy najniższymi półkami a podłogą wynosiły, co najmniej 20 cm, a odstępy między najwyższymi półkami a sufitem zapewniały cyrkulację powietrza. Regały były jasno i jednoznacznie ponumerowane.

Dwa największe pomieszczenia, oznaczone 0.58 i 1.55 posiadały regały przesuwne oraz stałe urządzenia elektroniczne monitorujące temperaturę i wilgotność powietrza. Ponadto na ścianach wisiały termometry na ciecz oraz higrometry analogowe. Pracownicy archiwum dwa razy dziennie dokonywali odczytu wartości temperatury i wilgotności, których wyniki zapisywano w tabeli rejestracji temperatury i wilgotności.

Dostęp do pomieszczeń, w których przechowywano zasób archiwalny był ograniczony dla osób postronnych. Wejście na korytarze, z których wchodzi się do pomieszczeń, w których przechowywano zasób wymagało przyłożenia karty magnetycznej do czytnika. Osoby odwiedzające Wojskowe Biuro Historyczne i użytkownicy pracowni naukowej otrzymywali przepustki pozwalające na poruszanie się tylko po wyznaczonej części budynku. Przy drzwiach do pomieszczeń magazynowych, jak i przy drzwiach służących do przejścia między wydzielonymi częściami budynku zainstalowano urządzenia umożliwiające łączność z komendantem ochrony oraz lokalnym centrum nadzoru¹⁷. Cały budynek jest również objęty systemem alarmowym i antywłamaniowym.

(akta kontroli str. 392-396)

W latach 2016-2018 corocznie przeprowadzano kompleksową kontrolę stanu ochrony przeciwpożarowej, z której sporządzano protokoły¹⁸. Zalecenia wydano jedynie po kontroli przeprowadzonej w 2016 r. Dotyczyło one przedstawienia kopii protokołów pomiarów instalacji elektrycznej.

(akta kontroli str. 294-303)

¹⁷ W Lokalnym Centrum Nadzoru, zmieniający się operatorzy dyżurują przez całą dobę obserwując monitory, na których wyświetlany jest obraz z kamer rozmieszczonych w różnych miejscach całego budynku. Ponadto przeprowadzają obchód budynku a w razie potrzeby mogą wezwać patrol Żandarmerii Wojskowej.

¹⁸ Protokoły kontroli pochodzą z 14 grudnia 2016 r., z 7 czerwca 2017 r. oraz 25 i 27 czerwca 2018 r. Kontrola została przeprowadzona przez inspektora ochrony przeciwpożarowej ze spółki SEKA S. A. w Warszawie.

Na przełomie 2016 i 2017 r. w Centralnym Archiwum Wojskowym WBH przeprowadzono skontrum. W programie MSAccess, w którym zapisywano wyniki skontrum dokumentacji aktowej prowadzonej w Centralnym Archiwum Wojskowym WBH w okresie od 1 sierpnia 2016 r. do 12 kwietnia 2017 r. wprowadzono 215 066 rekordów dla akt znajdujących się w dwóch głównych magazynach, w których przechowywany jest zasób archiwalny (pomieszczenie oznaczone 0.58 usytuowane na parterze oraz pomieszczenie oznaczone 1.55 znajdujące się na pierwszym piętrze) znajdujących się w siedzibie Wojskowego Biura Historycznego. Ponadto w tym samym programie okresie od 1 sierpnia 2016 r. do 16 marca 2018 r. wprowadzono 84 783 rekordów w ramach przeprowadzonego skontrum magazynu przechowywania zasobu archiwalnego znajdującego się w dzielnicy Warszawa-Wesoła na terenie jednostki wojskowej.

(akta kontroli str. 362-365, 390-391)

W kontrolowanym okresie w WBH dokonywano przeglądów stanu dokumentacji znajdującej się w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego. W wyniku przeglądów przeprowadzono m.in. laminowanie 156 095 kart, oprawiono 514 sztuk jednostek archiwalnych, dokonano renowacji 929 jednostek archiwalnych. W okresie tym celem zabezpieczenia zapisane na przenośnych dyskach materiały o rozmiarze 20 Terarabajtów skopiowano do repozytorium cyfrowego w wojskowej sieci niejawnej.

W trakcie trwania czynności kontrolnych w skład WBH wchodziło Centralne Archiwum Wojskowe, Wydział Badań Historycznych, Sekcja Wydawnicza, Sekcja Komunikacji i Promocji, Sekcja Informatyki, Oddział Personalno-Administracyjny, Biblioteka oraz Wydział Ochrony Informacji Niejawnych. W ramach Centralnego Archiwum Wojskowego wyodrębniono cztery wydziały:

- Kształtowania i Digitalizacji Zasobu,
- Ewidencji i Kształtowania Zasobu,
- Informacji Naukowej i Udostępniania Zasobu,
- Opracowania Zasobu.

W WBH według stanu na 1 lipca 2019 r. zatrudnionych było 98 osób¹⁹ oraz służyło trzech żołnierzy. Spośród kierowników czterech wydziałów merytorycznych trzy osoby były absolwentami historii oraz dodatkowo studiów podyplomowych o specjalnościach archiwistycznych oraz innych, a jedna osoba na stanowisku kierownika wydziału była absolwentką kierunku biologia i miała ponadto ukończone studia podyplomowe w zakresie archiwistyki i zarządzania dokumentacją oraz kurs kontroli mikrobiologicznej zbiorów bibliotecznych i archiwalnych. W ramach czterech powyższych wydziałów wyróżniono dalsze 10 komórek organizacyjnych²⁰ z czego sześć stanowiły sekcje, a cztery pracownie. Jedno stanowisko kierownika pracowni i dwa stanowiska stanowiska kierowników sekcji były nieobsadzone. Z pozostałych siedmiu stanowisk kierowników sekcji i pracowni trzy osoby miały średnie wykształcenie, a cztery wyższe, spośród których trzy osoby były absolwentami historii a jedna ukończyła studia na kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo.

Pracownicy WBH podnosili swoje kompetencje uczestnicząc w kursach finansowanych z budżetu WBH, były to m.in. kursy: „Nowoczesne techniki analityczne dla konserwacji obiektów zabytkowych”, „Archiwistyka i zarządzanie dokumentacją”, „Identyfikacja i ochrona fotografii”, „Kontrola mikrobiologiczna zbiorów bibliotecznych i archiwalnych”.

(akta kontroli str. 365-374)

¹⁹ M.in: dyrektor, zastępca dyrektora, radca prawny, pięciu kierowników wydziałów, dziewięciu kierowników sekcji, czterech kierowników pracowni, 32 starszych specjalistów, 11 specjalistów, trzech samodzielnych referentów, 20 starszych referentów, jeden referent, jeden starszy magazynier, dziewięciu operatorów lokalnego centrum nadzoru.

²⁰ W Wydziale Kształtowania i Digitalizacji Zasobu wyróżniono dwie sekcje: Digitalizacji Zasobu oraz Przechowywania Zasobu oraz Pracownię Konserwacji,

w Wydziale Informacji Naukowej i Udostępniania Zasobu wyodrębniono Sekcję Kwerend oraz dwie pracownie: Naukową i Informacji Naukowej,

w Wydziale Ewidencji i Kształtowania Zasobu wyodrębniono dwie sekcje: Nadzoru Archiwalnego oraz Sekcję Ewidencji i Nadzoru nad Archiwami Podległymi,

w Wydziale Opracowania Zasobu wyodrębniono Sekcję Opracowania oraz Pracownię Zbiorów Specjalnych.

W kontrolowanym okresie Dyrektor WBH zorganizował trzy roczne odprawy rozliczeniowo-zadaniowe²¹. Uczestnikami odpraw byli żołnierze i pracownicy WBH oraz podległych archiwów wojskowych. Podczas odprawy w 2016 r. omówiono m.in. organizację i funkcjonowanie wojskowego systemu archiwalnego, kierunki funkcjonowania archiwów wojskowych, kwestie działalności kompetencyjnej i organizacyjno-etatowej w podległych archiwach wojskowych oraz przedstawiono wytyczne do działalności na 2017 r. W trakcie odprawy w 2017 r. m.in. omówiono wytyczne do digitalizacji zespołów archiwalnych i przedstawiono wytyczne do działalności na 2018 r. W trakcie odprawy w 2018 r. omówiono realizację zadań przez Wydział Badań Historycznych, działalność informacyjno-promocyjną, skargowo-wnioskową, zadania realizowane przez redakcję Przeglądu Historyczno-Wojskowego oraz zasady udostępniania materiałów archiwalnych obcokrajowcom.

W 2018 r. Dyrektor WBH przeprowadził także naradę szkoleniową, podczas której odbyło się szkolenie kadry kierowniczej WBH i archiwów podległych a także m.in. omówiono sposoby rozliczania działalności bieżącej WBH i archiwów podległych.

Pracownicy WBH przeprowadzali również szkolenia w archiwach podległych oraz jednostkach wojskowych objętych przez WBH nadzorem archiwalnym. W kontrolowanym okresie odbyło się 43 szkolenia w jednostkach objętych nadzorem archiwalnym oraz dziewięć w podległych archiwach.

(akta kontroli str.304-327, 345)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność WBH w latach 2016-2019 (do czasu zakończenia kontroli) w zakresie ewidencjonowania i przechowywania narodowego zasobu archiwalnego.

OBSZAR

3. Prawdliwość i skuteczność udostępniania narodowego zasobu archiwalnego

Opis stanu
faktycznego

W WBH udostępniano zasób archiwalny poprzez możliwość osobistego zapoznania się z dokumentami albo sporządzania kopii lub zdjęć w pracowni naukowej. Pracownia naukowa jest usytuowana na pierwszym piętrze budynku w siedzibie WBH. Z parteru można się do niej dostać schodami oraz windą. Pracownia jest czynna od poniedziałku do piątku od godziny 9⁰⁰ do 19⁰⁰. Znajduje się w niej 25 stanowisk dla użytkowników, wyposażonych w biurka oraz krzesła, z czego 22 wyposażono w sprzęt komputerowy, a trzy w urządzenia umożliwiające czytanie mikrofilmów. Do pracowni prowadzi jedno wejście dla użytkowników, a wejścia do toalet znajdują się poza pracownią. W pracowni znajduje się jedna podpora konstrukcyjną, która nie ogranicza widoku pracowników na żadną część pomieszczenia. Zamykane szafki dla użytkowników znajdują się w pomieszczeniu pracowni naukowej na jednej ścianie, na której są usytuowane drzwi wejściowe. Sala pracowni jest objęta monitoringiem wizyjnym, z którego obraz jest wyświetlany na monitorach stanowisk osób bezpośrednio obsługujących użytkowników pracowni oraz na stanowisku pracy usytuowanym na zapleczu pracowni naukowej.

Regulamin korzystania z pracowni jest dostępny na stronie internetowej WBH²² oraz w samej pracowni. Dostęp do ewidencji materiałów archiwalnych jest możliwy poprzez inwentarz znajdujący się w pracowni oraz w formie elektronicznej. Praca pracowni jest wspomagana poprzez system informatyczny, zawierający m.in. dane o użytkownikach, udostępnionych przez nich materiałach oraz tematach kweren, datach wypożyczenia i zwrotu akt.

(akta kontroli str. 395-396)

²¹ Roczne odprawy rozliczeniowo-zadaniowe odbyły się w terminach od 30 listopada do 2 grudnia 2016 r., od 11 do 13 października 2017 r. oraz od 11 do 13 kwietnia 2018 r.

²² www.wbh.wp.mil.pl

Liczba wniosków o udostępnienie zasobów archiwum w pracowni naukowej wynosiła 1 447 w 2016 r., 1 539 w 2017 r., 1 689 w 2018 r. oraz 1 157 w 2019 r. (do 3 czerwca), z tego odmówiono udostępnienia jeden raz w 2017 r. oraz dwukrotnie w 2018 r. Zasób archiwalny udostępniano w pracowni naukowej następującej liczbie użytkowników: 791 osobom w 2016 r., 891 osobom w 2017 r., 926 osobom w 2018 r. oraz 547 osobom w 2019 r. (do 3 czerwca). Liczba wizyt złożonych przez użytkowników w pracowni naukowej wynosiła: 2 270 w 2016 r., 3 913 w 2017 r., 3 532 w 2018 r. Dane z 2019 r. nie zostały jeszcze zaewidencjonowane.

Z tytułu udostępniania zasobów archiwalnych WBH uzyskiwało dochody, których źródłem były opłaty za dokonywanie kopii materiałów archiwalnych dla osób korzystających z pracowni naukowej. Wynosiły one 17 611 zł w 2016 r. (od 4 czerwca), 52 299 zł w 2017 r. oraz 19 158 zł w 2019 r. (do 25 czerwca).

(akta kontroli str. 331-333,348)

W wyniku badania próby 26 jednostek archiwalnych udostępnionych użytkownikom Pracowni Naukowej w latach 2016-2019 stwierdzono, że wybrane do badania jednostki archiwalne (głównie teczki) zostały zwrócone i odłożone do przechowywania we właściwe miejsca zgodnie z przyjętymi oznaczeniami pomieszczeń, regałów i półek. Badane teczki posiadały paginację stron poza przypadkami jednostek archiwalnych zawierających inne materiały niż zapisane strony papieru (np. kieszonkowe kalendarze wojskowe z czasów II wojny światowej).

W WBH w kontrolowanym okresie zrealizowano 8 980 kwerend, z tego 2 090 w 2016 r., 3 504 w 2017 r., 2 229 w 2018 r. oraz 1 157 w 2019 r. (do 3 czerwca).

WBH prowadziło działalność informacyjną m.in. poprzez prowadzenie strony internetowej, prowadzenie profilu na portalu społecznościowym facebook oraz udział pracowników WBH w konferencjach naukowych.

(akta kontroli str. 346-347, 393-394)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność WBH w latach 2016-2019 (do czasu zakończenia kontroli) w zakresie udostępniania narodowego zasobu archiwalnego.

IV. Wnioski

W związku ze niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, lipca 2019 r.

Kontroler
Kamil Tomaszewski
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego
Dyrektor
Piotr Prokopczyk

.....
podpis

.....
podpis